

könnyű, mint első látásra gondolnánk. Szigeti György első kötetében sem az a baj, hogy láthatóan Ladányi vezeti a tollát, hanem inkább ennek következménye: ami szép a mesternél, suta a tanítványnál. A ladányias, vagdalkozó-fintorgó tiszta harag értéke Szigeti verseinek is, de nála ez legtöbbször túlbonyolított, „csinált” verseket eredményez. Mindig meglepő és eredeti akar lenni, nem a lírával törődik, hanem a szavakkal. Széttöri a vers logikáját egy-egy meghökkenítő kifejezés kedvéért. Hasonló okból túlírja legtöbb versét. Még a csupán hatsoros *József Attila* című is többet mondana az első három sor nélkül. Az „Apám paraszt volt” kezdetű is gazdagabb volna az első két strófa nélkül, a *Lassan*-ban pedig az utolsó kettő fölösleges stb. Máskor üvöltenek a rímek, a köznapit és emelten költőt oly módon társítja, hogy kicsorbul a líra is meg a gondolat is (például a *Dal a szegényeknek* című darab, de az azonos című ciklus legtöbbször). Mit jelent az, hogy „a közvélemény alá estem”? Ilyet nem szabad leírni prózában sem, különösképpen visszás versben. Ráadásul egy rossz rím kedvéért!

Sok hasonló példát idézhetnék, de ha csak ezekről beszélnek, nagyon igazságtalan lennék a költővel szemben, hiszen biztató szép értékei is vannak kötetének. Azokra az önemésztő számvetésekre gondolok elsősorban, melyekben céljait, elszá-násait fogalmazza, melyekben pöz nélkül keresi önmagát, helyét a világban (*Ez a világ; Szerelmes vers a hazához; Szoknyádba fogódzom; Biztató* stb.). Úgy vélem, ezek jelzik azt az utat, melyen Szigeti György megtalálhatja majd az egyéni, össze-téveszthetetlen hangot, melyet rokonszenves türelmetlenséggel keres most. (*Magvető Könyvkiadó 1970.*)

KERTÉSZ LÁSZLÓ: FÁK ÉS AGANCSOK

Kertész László lírája sokkal letisztultabb, sokkal érettebb, mint a Szigetié. Ezen nem egyhangúságot vagy visszafogottságot értek, hanem egységesebb szemléletet, kimunkáltabb költői nyelvet, határozottabb egyéniséget. A *Fák és agancsok* mindenekelőtt színességével, gazdagságával lep meg. Ebben egyedülálló az első kötetek között. Az apasíratótló könnyedebb szerelmes dalok, filozófiai sugallatú természet-versek, epikus és drámai menetű bibliai példázatok során a címadó vers kegyetlen, kínzó látomásáig vezet a sor. Kertész versei mindig egyénisége alaprétégeből sarjadnak, ezért egységes a nagy bőség ellenére is a kötet etikai állásfoglalása. Ezért vezetnek mindig biztos pontra a legkülönbözőbb irányból induló képek, gondolatok. Az ihlet vezérlő kedvét morális elkötelezettség irányítja. Olyan életformát kutat a költő, melyben tápot lelnek egyéniségének, szellemi erőinek legszebb értékei és vágyai, ugyanakkor azonban példás lehetőséget ad a nehéz örökség ápolására: a szegények szeretetére és segítésére. Hogy ez mily nehéz, arról vallanak a versek, s hogy mégis érdemes: mutatja a költő töretlen hite.

Sok a fájdalom és bánat ebben a költészetben, de a legszebb hit és hűség mindig diadalmaskodik. A jóságba, szeretetbe és másokért végzett munkába szórt élet legyőzhetetlen erővé magasztosul a költő hite szerint: „S a mindenség dülőjén / meztlábás árvákat vezet...” A kisvárosi értelmiség és a hajdúsági táj minden kinja hangot kap Kertész László lírájában. Tehetetlenséget panaszló, mardosó önvádjai azonban mindig felrúgó, küzdelemre ösztönző hitnek a kisugárzásai.

Nem a fölényes érvelés, hanem a megszenvedett élmény sokrétű exponálása a költő nagy érdeme. A kilátástalanság, a tehetetlenség érzésével való küzdelem a legkülönbözőbb verstípusokat, költői magatartásformákat teremt meg. Ezek közül kétőt említenék. Az egyik a *Kuruc-keserves* és a *János bátyámnak*-szerű versek kemény, érdes, védekező, megverten is hatalmas erőt sejtető szegénylegény attitűdje. A másik a fenyegető védekezésre hangolt szerepet továbbépítő, eszmeileg elmélyítő bibliai ciklus. A bibliai alakok, történetek mindig aktuális gondok, személyes belső vívódások feloldására jönnek elő. Péter nemcsak azért tagadta meg mesterét, mert gyarló ember volt, „mert élni gyáván is szeretett”, hanem mert a hitvallás hiába-

valóságnak tetszett, abban a történelmi szituációban az „árulás” filozófiailag is indokoltnak fogható fel, hiszen:

*Mit ér az igazság, ha füst fojtogat, gyűlölet lobog,
ha az erős lábához hódolni szállnak a csillagok.*

Péter a megoldhatatlan emberi dilemmák hőse. Az adott helyzetben az egyetlen célravezető megoldást választotta, ha tetszik: volt bátorsága megtagadni mesterét. Miért hallja hát örökké az emlékeztető, örületbe kergető kakasszót? Mert nemcsak a ráció, hanem az etikai érzékenység hőse is. Így tökéletes a feloldhatatlan emberi dráma.

Két első kötetről szoltam. Mindkettő Debrecen tájékán született, mégis úgy látszik — legalábbis részben —, mások voltak a szempontjaim. Erről nem én tehetek. Mindkét esetben a leginkább szembetűnő jegyeket akartam felmutatni. (*Magvető Könyvkiadó 1970.*)

GÖRÖMBEI ANDRÁS

KURUCZ GYULA: NOHÁT MESÉLJÜNK...

A fiatal író művének három főhőse egy földi hatalom megbízásából felderítést végez a Mesevilágban. Tehát két egymással ellentétes világ szembesül itt: egy a főhősök jellemében, cselekedeteik logikájában stb. megnyilvánuló civilizált és egy különös atmoszférájú mesevilág. A meseregényben sokkal nagyobb tér nyílik a fantázia számára, mint a regényben, a művész képzelete szabadabban csaponghat, könnyebben választhatja ki és alakíthatja tárgyait.

Kurucz felismerte a művészi képzelet számára itt nyíló szabadságot, de ezt egyoldalúan könnyebbségként értelmezte. Pedig a fiatal író számára nincs nagyobb veszély, mint a túl nagy szabadság. A súlyos gondolatokkal még nem terhelt fantázia nehezen képes az elmélyedésre. A meseregény épp a legkevésbé alkalmas műfaj arra, hogy az olyan mozgékony képzeletet, mint amilyen a Kuruczé is, megkösse. A fantázia szabadon létrehozott alakulatait szilárd mértékhez vezetni, az esetlegesség szintjéről fölemelni csak konkrét, gazdag gondolatisággal, fokozottan céltudatos alakítással lehet. Az itt fellépő formai problémákkal ezért sikeresen csak határozott világnézetű, kimunkált kritikai érzékű és finom morális érzékenységű író mérkőzhet meg.

A meseregény formai problémái a műfaj átmenetiségében gyökereznek. A regény és a mese egymástól jelentősen eltérő komponáló tevékenységet kíván. Hogy a meseregény egynemű világát biztosíthassa, az írónak meg kellett volna találnia azt a közös nevezőt, ahol a sémászerű mesealakok még nem veszítik el eredeti, a népmesékből ismert arcukat és funkciójukat, s nem oldódnak evilági, partikuláris individuummokká, ugyanakkor a pasztikusán, differenciáltan formálандó hús-vér emberek még nem laposodnak sémákká a mesealakokkal való kapcsolataik révén. Mivel az író ezt nem találja meg, a két világ idegen marad egymással szemben. A mesealakok gyakran torzulnak el a felismerhetetlenségig, mesebeli funkciójuk feleslegessé válik. A különböző mesékből származó, egységes mesevilágba kényszerített, egymással eredeti szerepüktől független kapcsolatba kerülő mesehősök egyéniségét ez az anakronisztikus kapcsolat beárnyékolja. A főhősök egyénisége pedig csak igen szégyényesen nyilatkozik meg: maguk is árnyékokká lapulnak az árnyékvilágban. Ezért a főhősök kapcsolatai a mesehősökkel külsőlegeseek, bonyodalmaik nagyrészt esetlegesek.